

Náboženstvo podľa sčítania obyvateľov Slovenskej republiky

STÁLE EŠTE KREŠŤANSKÁ KRAJINA

Lucia Grešková

Vo štvrtok 20. 1. 2022 zverejnil Štatistický úrad SR prvé čiastkové údaje minuloročného sčítania obyvateľov, domov a bytov. Minuloročné sčítanie sa prvýkrát namiesto tradičného sčítania uskutočnilo ako sčítanie založené na kombinácii údajov z administratívnych zdrojov a údajov získaných od obyvateľov (integrované sčítanie) a bolo realizované plne elektronicky.

Sčítania ľudu po roku 1989 ukazujú, že potreba Slovákov niekam patriť a nábožensky sa identifikovať je omnoho silnejšia ako sekularizmus a postup náboženskej deinštitucionalizácie viditeľný v okolitých krajinách. Až 70 % obyvateľov a obyvateľiek SR deklarovalo v sčítaní svoj vzťah k cirkvi, náboženskej spoločnosti alebo náboženstvu, z toho 68,67 % sa prihlásilo k niektorej z 18 registrovaných cirkví či náboženských spoločností.

Nové kresťanstvo

V čiastkových výsledkoch sa v tabuľke ocitlo osemnásť cirkví a náboženských spoločností, ktoré sú na Slovensku registrované. Napriek očakávanému výraznému poklesu veriacich tradičných cirkví, výsledné údaje hovoria len o miernom poklese a udržaní si istého postavenia. Výsledky potvrdili dominantné postavenie kresťanstva v spoločnosti, k niektorej z kresťanských cirkví a náboženských spoločností sa prihlásilo 68 % obyvateľov. Vychádzajú z výsledkov sčítania

sa nám môže zdať, že miera tradičnej religiozity mierne poklesla o približne 8 %. Keď sa však pozrieme podrobnejšie na dáta, vidíme, že narástol počet ľudí, ktorí sa hlásia k menšinovým cirkvám a náboženským spoločenstvám či už registrovaným, alebo neregistrovaným. Narástlo aj množstvo ľudí bez náboženského vyznania zo 725 362 na 1 296 142 (o 78 %), počet obyvateľov, ktorí sa hlásia k inej ako registrovanej cirkvi a náboženskej spoločnosti, narástol z 23 340 na 57 248 (čo je o 145 %) a množstvo ľudí, ktorí z nejakého dôvodu neodpovedali, sa drží na 6,5 %. Najvýraznejší pokles zaznamenalo Bahájske spoločenstvo a Evanjelická cirkev metodistická – k obojm sa prihlásilo o približne 70 % menej obyvateľov ako v sčítaní v roku 2011. Toto číslo sa viac priblížilo k skutočnému počtu veriacich aj podľa ich vlastných štatistík a z údajov každoročného štatistického zisťovania v oblasti kultúry prostredníctvom výkazov Kult.¹ Náboženské spoločnosti, ktorých sa tento pokles nedotkol, práve naopak počet narástol, boli menšie kresťanské cirkvi, ako sú napríklad Gréckokatolícka cirkev na Slovensku, Pravoslávna cirkev, Kresťanské zbory a Cirkev bratská. V prípade niektorých cirkví, ako napríklad Kres-

Zdroj: facebookový profil Svedkov Liehovových.

ťanské zbory, si zvýšený nárast o 140 % zo 7 720 na 18 553 môžeme vysvetliť ich všeobecným názvom a ľahkou zámenou s ostatnými kresťanskými skupinami. Ich počet podľa štatistík sa približuje skôr k prvému číslu a aj samotná cirkev berie tento nárast s rezervou.²

Najpočetnejšou cirkvou s výrazným odstupom od ostatných naďalej ostáva Rímskokatolícka cirkev, hlási sa k nej 55,76 % obyvateľov, čo je o 9% menej ako pred desiatimi rokmi. Rovnaký pokles bol zaznamenaný v roku 2011. Pokles teda môžeme vnímať ako dlhodobý proces a nie len ako záležitosť posledných rokov. Napriek proklamovanému neúspechu politiky cirkvi, zdôrazňovaniu úbytku počtu veriacich a nedôvery v jej organizovanej podobe a spusteníu

kampane „bez vyznania“³ môžeme konštatovať istú stabilitu. Zaujímavosťou je, že samotná cirkev vníma získané údaje zo sčítania ako výsledok na zamyslenie a výzvu na ďalšie obdobie.⁴ Arcibiskup Zvolenský sa na pokles pozerá aj cez obdobie, v ktorom sa odohrávalo sčítanie, a to čas pandémie a na príklade krstov hovorí o potrebe väčšej a zmyslupnejšej evanjelizácie.⁵ Skutočnosť, že počet katolíckych krstov za ostatných desať rokov má mierne rastúcu tendenciu, nestačí na to, aby katolícka cirkev dokázala odolávať rastúcemu tlaku sekularizácie, rôznym kauzám a pedofilným škandalom, ktorým cirkev nielen na Slovensku, ale najmä vo svete čelí. Z tohto pohľadu sa nám pokles len o 9 % môže naozaj javiť ako zanedbateľný a potvrdzujúci pred-

poklad, že ľudia chápu otázku náboženstva tradične. Viac ako samotné vnímanie seba ako veriaceho rozhoduje v prípade ľudí deklarovanie svojho vzťahu k tradícii, teda k inštitúcii cirkvi. Z toho vyplýva, že veľká časť ľudí sa hlási k cirkvi napriek tomu, že nie je veriaca. Na druhej strane nám rastie počet ľudí, ktorí síce seba vnímajú ako veriacich, ale nemajú vzťah k inštitúcii. A takto sa dostávame k druhej najväčšej skupine po Rímskokatolíckej cirkvi, a to sú obyvatelia *bez vyznania*. Ide o 1 296 142 obyvateľov, čo je 23,79 %. Je tu viditeľný nárast o 570 780 osôb, čo je takmer 79 %. Medzi nich môžeme zahrnúť širokú škálu postojov od deklarovaných ateistov, cez nerozhodnutých, agnostikov a osoby nábožensky nevyhranené až po náboženských individualistov, nábožensky ľahostajných a odporcov financovania cirkví. Tu je viditeľné to, čo naznačoval arcibiskup Zvolenský pri tom, keď používal štatistiku katolíckych krstov na vysvetlenie situácie. Do cirkvi sa síce narodili, sú pokrstení, ale už neboli vychovávaní v jej duchu a nezúčastňovali sa na jej živote. Hoci majú krst, ostatných náboženských rituálov sa nezúčastňujú, a tak strácajú aj vzťah k inštitúcii, ktorá ich zabezpečuje. Takže viac ako prejav nedôvery, či nezaujmu, ide skôr o stratu vzťahu. Skupinu je však bez serióznejšieho skúmania veľmi ťažké opísať. Môžeme len konštatovať, že 24 % slovenských obyvateľov bez náboženskej príslušnosti nie je tak veľa, ako sa pred sčítaním očakávalo, a sekularizačný trend na Slovensku je omnoho pomalší ako v okolitých krajinách.

Svedkovia Liehovoi

- najväčší skokan?

Počet nezistených klesol v porovnaní s rokom 2011 z 10,6 % na 6,5 %, čo je stále vysoké číslo. V sčítaní v roku 2011 sa vysoké číslo vysvetľovalo spochybňovaním anonymity pred samotným sčítaním, návratom neistoty a spájaním výsledkov s možnými

Cirkvi a náboženské spoločnosti podľa sčítania...	2011		2021	
	Počet veriacich	%	Počet veriacich	%
Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike	3 347 277	62,021	3 038 511	55,760
Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku	316 250	5,860	286 907	5,265
Gréckokatolícka cirkev v Slovenskej republike	206 871	3,833	218 235	4,005
Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku	98 797	1,831	85 271	1,565
Pravoslávna cirkev na Slovensku	49 133	0,910	50 677	0,930
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia v SR	17 222	0,319	16 416	0,301
Evanjelická cirkev metodistická, Slovenská oblasť	10 328	0,191	3 018	0,055
Kresťanské zbory na Slovensku	7 720	0,143	18 553	0,340
Apoštolická cirkev na Slovensku	5 831	0,108	9 044	0,166
Bratská jednota baptistov v Slovenskej republike	3 486	0,065	3 883	0,071
Cirkev bratská v Slovenskej republike	3 396	0,063	3 440	0,063
Cirkev adventistov siedmeho dňa, Slovenské združenie	2 915	0,054	3 001	0,055
Ústredný zväz Židovských náboženských obcí v SR	1 999	0,037	2 007	0,037
Cirkev československá husitská na Slovensku	1 782	0,033	581	0,011
Starokatolícka cirkev na Slovensku	1 687	0,031	1 778	0,033
Bahájske spoločenstvo v Slovenskej republike	1 065	0,020	311	0,006
Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní v SR	972	0,018	377	0,007
Novoapoštolická cirkev v Slovenskej republike	166	0,003	73	0,001
Registrované cirkvi a náboženské spoločnosti spolu	4 076 897	75,540	3 742 083	68,671
Budhizmus	2 530	0,047	6 722	0,123
Islam	1 934	0,036	3 862	0,071
Hinduizmus	255	0,005	975	0,018
Ostatné a nepresne určené kresťanské cirkvi	2 703	0,050	10 811	0,198
Pohanstvo a prírodné duchovno			4 007	0,074
Ad hoc hnutia			16 186	0,297
Iné	15 918	0,295	14 685	0,269
Neregistrované cirkvi a náboženské spoločnosti spolu	23 340	0,432	57 248	1,051
Veriaci spolu	4 100 237	75,972	3 799 331	69,722
Bez vyznania	725 362	13,440	1 296 142	23,786
Nezistené	571 437	10,588	353 797	6,493
Počet obyvateľov SR	5 397 036	100	5 449 270	100

Porovnanie počtu obyvateľov Slovenskej republiky podľa náboženskej príslušnosti v rokoch 2011 a 2021.
Zdroj: Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky.

dôsledkami pre samotných veriacich. V minuloročnom sčítaní bola otázka náboženského vyznania v porovnaní s predchádzajúcimi sčítaniami povinná, viac špecifikovaná a doplnená aj o iné ako registrované cirkvi a náboženské spoločnosti. Samotná otázka „Aké je Vaše náboženské vyznanie?“ bola doplnená vysvetlením „Náboženské vyznanie vyjadruje Váš vzťah/príslušnosť k cirkvi, náboženskej spoločnosti a náboženstvu.“ Odpoveď dávala dve možnosti „s náboženským vyznaním/bez vyznania“, ktorých zodpovedanie bolo povinné na postúpenie k ďalšej otázke zisťovania. Možnosť s náboženským vyznaním zároveň ponúkala okrem zoznamu 18 registrovaných cirkvi a náboženských spoločností aj zaškrtnutie ďalších 4 skupín: islam, budhizmus, hinduizmus a iné. Pri možnosti iné bolo možné ešte slovne napísať o akú skupinu ide.

Otázkou ostáva, prečo napriek odstráneniu pochybností z predchádzajúcich sčítaní stále 353 797 obyvateľov neuviedlo svoje náboženské presvedčenie. Avšak bez systematického prieskumu tých, ktorí túto možnosť zvolili, pôjde len o dohady a predpoklady, ktoré môžu byť vzdialené od skutočnosti.

Azda najvýraznejší nárast nastal v skupine iné. V celkovom vnímaní ide o tretiu najväčšiu skupinu obyvateľov po rímskokatolíckej cirkvi a obyvateľoch bez vyznania. Preto bude zaujímavé sa ešte k tomuto číslu vrátiť po tom, ako budú k dispozícii detailnejšie údaje o tejto skupine. Ide o skupinu obsahujúcu ostatné neregistrované cirkvi a náboženské spoločnosti. V roku 2011 predstavovala táto skupina číslo 23 340, minulý rok sa k tejto skupine prihlásilo 57 248 ľudí.

Najväčšie skupiny spomedzi nich predstavovali hnutia Ad hoc ako sú napríklad Svedkovia Liehovovi, ku ktorým si uviedlo príslušnosť spolu 14 207 obyvateľov. Najviac priaznivcov majú Svedkovia Liehovovi v Bratislavskom kraji, čo je vzhľadom na povahu recesistického hnutia pochopiteľné. Hoci ide o najpočetnejšiu konkrétnu skupinu v rámci skupiny iné a jej číslo je spojené so snahou o registráciu⁶ a mediálnou kampaňou pred samotným sčítaním, výsledok môže byť vnímaný skôr ako recesistický výstrel než ako dôvod sa reálne uchádzať o registráciu. Okrem Svedkov Liehovových sa medzi hnutia ad hoc počítajú

aj vyznania ako jediizmus (Rád rytierov Jedi), ktorých je 1 389, a pastafarianizmus, ktorý uviedlo 590 obyvateľov.

Najväčší nárast o takmer 300 % z 2 703 na 10 811 obyvateľov predstavujú ostatné neregistrované kresťanské cirkvi, ktoré síce potvrdzujú pokles tradičných cirkví, ale na druhej strane pozíciu kresťanstva v spoločnosti. Rozloženie iných náboženských nekresťanských skupín zostáva naďalej rovnaký. Najviac obyvateľov sa po iných ako neregistrovaných kresťanských cirkvách prihlásilo k budhizmu (6 722), k pohanstvu sa hlási okolo 4 tisíc obyvateľov a k islamu 3 862, najmenej obyvateľov sa zo svetových náboženstiev prihlásilo k hinduizmu. Z výsledkov je zrejmé, že politikmi často využívané strašenie islamizáciou spoločnosti nie je postavené na faktoch, ale na ich vlastných domnienkach.

Záver

Z výsledkov sa javí istá stagnácia tradičnej religiozity, nárast nových nespirtuálnych (recesistických) hnutí, mimocirkevnej spirituality, charismatických alebo neocharismatických hnutí vo vnútri kresťanstva. Pre komplexnejšie zhodnotenie sčítania ľudu na Slovensku je potrebné počkať si na detailnejšie údaje, ktoré nám pomôžu vytvoriť ucelenejší pohľad na súčasné náboženské trendy prebiehajúce v slovenskej spoločnosti. Avšak jedno môžeme o slovenskej spoločnosti na základe výsledkov predpokladať – kresťanstvo si vo svojej tradičnej i netradičnej forme zachováva svoje postavenie a inštitucionálna príslušnosť k vierovyznaniu napriek pretrvávajúcim sekularizačným trendom a všeobecnej nedôvery k inštitúciám je stále výrazná.

Poznámky

1 Štatistické údaje z výkazu KULT 15-01 o cirkvi a náboženskej spoločnosti, Ministerstvo kultúry SR, cirkevný odbor, 2021 [cit. 2022-01-31]. Dostupné z URL: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/02/indiuudaje_BS_2011.pdf.

Časť elektronického formulára, ktorá sa týka náboženstva.

- 2 Pavol Rábara, Lukáš Krivošík, Monika Ostrovská, „Kresťanské zbory: Ako funguje cirkev, ktorá mala v sčítaní najväčší nárast?“, *Postoj*, 2022 [cit. 2022-01-31]. Dostupné z URL: <https://svetkresťanstva.postoj.sk/97723/ako-funguje-cirkev-ktora-mala-v-scitani-najvaecsi-narast>.
- 3 Kamila Oláhová, „Sčítanie obyvateľov ovplyvní financovanie cirkví. Sekularisti sa kampaňou snažia znížiť počet ľudí hlásiacich sa k viere“, *Webnoviny*, 29. 1. 2021, [cit. 2022-01-30]. Dostupné z URL: <https://sekularisti.sk/odpovede-pre-portal-webnoviny/>.
- 4 „Každý pokles je výsledkom, ktorý vedie k zamysleniu. Aký dopad bude mať sčítanie na cirkev?“, Rozhovor s predsedom Konferencie biskupov Slovenska Stanislavom Zvolenským, *Štúdio TA3*, 22. 1. 2022, [cit. 2022-01-30]. Dostupné z URL: <https://www.ta3.com/relacia/23034/kazdy-pokles-je-vysledkom-ktory-vedie-k-zamysleniu-aky-dopad-bude-mat-scitanie-na-cirkev>.
- 5 „Štatistika 2010-2020 krst RKC a GKC“, *TK KBS*, [cit. 2022-01-30]. Dostupné z URL: https://www.tkkbs.sk/downloads/pdf/2020statistika_krst2010_2022.pdf.
- 6 „Prečo chceme registrovať cirkev?“, [cit. 2022-01-30]. Dostupné z URL: <https://liehovisti.sk/ako-vstupit-do-cirkvi/>.

Still a Christian Country

In the 2021 census, 3.8 million Slovak citizens declared they were religious, with 3,039 million people, or 56 percent of the population, identifying themselves as Roman Catholic. The censuses after 1989 show that the need for Slovaks to belong somewhere and identify religiously is much more vital than the secularism and process of religious deinstitutionalization visible in the surrounding countries. 70% of the population of the Slovak Republic declared their relationship with the church, religious society, or religion in the census, of which 68.64% registered with one of the 18 registered churches or religious societies. The results show a certain stagnation of traditional religiosity, an increase in new non-spiritual (recessive) movements, non-church spirituality, charismatic movements, or neo-charismatic movements within Christianity. For a more comprehensive assessment of the census in Slovakia, it is necessary to wait for more detailed data that will help us to create a more comprehensive view of current religious trends in Slovak society. However, we can affirm one thing concerning Slovak society based on the results: Christianity, in its traditional and non-traditional form, retains its position despite persistent secularization trends and general distrust of institutions.

Lucia Grešková, PhD. (*1976), je politologička a teologička. Pôsobí ako hlavná štátna radkyňa cirkevného odboru Ministerstva kultúry SR a vyučuje na katedre politológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Špecializuje sa na náboženský extrémizmus a náboženstvo ako politický fenomén.